

HLAVNÍ DOKTRÍNY OVLÁDAJÍCÍ ROZHODČÍ ŘÍZENÍ

NADĚŽDA ROZEHNALOVÁ

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Abstract in original language

Rozhodčí řízení, respektive mezinárodní rozhodčí řízení je ovládáno následujícími doktrínami: smluvní, jurisdikční a smíšenou. Tyto koncepce významně ovlivnily legislativu a rozhodování v průběhu dvacátého století. Článek je zaměřen na vysvětlení obsahu těchto doktrín, vysvětlení pozice z pohledu české odborné literatury a české rozhodovací praxe, vymezení otázek, jejichž zodpovězení je přímo či nepřímo závislé na sdílené doktríně.

Key words in original language

Rozhodčí řízení; mezinárodní rozhodčí řízení; jurisdikční doktrína; smluvní doktrína; smíšená doktrína; usnesení Ústavního soudu České republiky; názor autora.

Abstract

The area of the arbitration, respectively the international arbitration, is controlled through the following doctrines - contractual, jurisdictional and mixed. These concepts influenced the legislation and the case law significantly during the 20th century. The paper focuses on the explanation of the content and impact of the above mentioned doctrines; the position from the point of view of the Czech literature and decision making practice defining the issues; the answer is directly or indirectly dependent on a share doctrine.

Key words

Arbitration; international arbitration; jurisdictional theory; contract theory; mixed theory; decisions of the Constitutional Court of the Czech Republic; author views.

1. NĚKOLIK SLOV NA ÚVOD

Dle našeho názoru závisí řešení řady otázek v rozhodčím řízení na zastávané doktríně. V některých případech může jít o osobní stanovisko rozhodce, v jiných jde o stanovisko, ke kterému se hlásí právní úprava či které je formováno soudy obecnými. V České republice se dostáváme do lehce paradoxní situace. Zkusme si ji nastínit. Ústavní soud České republiky (dále jen Ústavní soud) tam, kde se vyjadřuje k povaze rozhodčího řízení či rozhodčího nálezu, se hlásí zcela nepochybně k doktríně smluvní¹. I když

---

¹ Toto naše tvrzení lze dokumentovat na řadě případů. Z databáze nalus lze poukázat například na: usnesení sp. zn. IV ÚS 174/02; sp.zn. I ÚS 339/02; sp. zn. IV. ÚS 511/03; sp. zn. III. ÚS 166/05; sp. zn. III ÚS 145/03; sp..zn.II ÚS 2169/07; sp.zn II.ÚS 3059/08 a další.

se již před rokem 2002 setkáváme v rozhodování Ústavního soudu s posuzováním otázek týkajících se rozhodčího řízení, pravděpodobně poprvé se zcela jasně vyslovil k povaze rozhodčího řízení v usnesení IV.ÚS 174/02. Připomeňme si uvedené konstatování, které převzalo do odůvodnění osobní stanovisko *předsedy senátu prof. JUDr. J. Suchoži, DrSc.2*:

"Prof. JUDr. J. S., DrSc., předseda ve věci rozhodujícího rozhodčího senátu, ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že je nekonzultoval s ostatními členy bývalého, ve věci rozhodujícího senátu, je projevem jeho osobních názorů a nelze je interpretovat jako stanovisko Rozhodčího soudu ve smyslu § 30 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Senát, který ve věci rozhodoval, byl ustanoven vůlí stran ad hoc a nelze jej ztotožňovat se senátem obecného soudu. Rozhodčí soud je soukromou osobou, která je soudem jen podle názvu, nepatří do soustavy soudů podle zákona o soudech a soudcích a není orgánem veřejné moci. Má povahu odborné organizace zprostředkávající služby pro osoby, které chtějí, aby rozhodce jejich právní vztah vyjasnil a napevno postavil. Charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je činností narovnávající ve smyslu § 585 obč.zák. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřili. Rozhodčí nález nevydává rozhodčí soud, ale rozhodci. Je vynutitelný z důvodu vynutitelnosti závazku, který byl rozhodcem v zastoupení stran uzavřen. Z tohoto pohledu Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky není v řízení o ústavní stížnosti pasivně legitimován."

Reflexe tohoto usnesení se následně pravidelně objevuje v textu odůvodnění hodnotících povahu rozhodčích soudů a rozhodčího řízení. Tak například v usnesení sp.zn. II.ÚS 3059/08 lze zaznamenat konstatování, že:

„Ústavní soud ve zde posuzované věci odkazuje na svá dřívější rozhodnutí (srov. např. usnesení sp. zn. I. ÚS 339/02, sp. zn. IV. ÚS 511/03, sp. zn. III. ÚS 166/05 či sp. zn. III ÚS 145/03). Vycházel v nich z toho, že rozhodovací činnost rozhodčího soudu, resp. rozhodce, je založená na smlouvě, která deleguje vůli stran, a její výsledek je kvalifikovanou formou závazku. Rozhodce (rozhodčí soud) nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tak není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud."

Podobně také například v PI ÚS 37/08 ze dne 28.1.2009:

---

² Citovaná usnesení jsou převzata z : <http://nalus.usoud.cz>

„.....senát Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, který ve věci rozhodoval, byl ustanoven vůlí stran ad hoc a nelze jej ztotožňovat se senátem obecného soudu. Rozhodčí soud je soukromou osobou, která je soudem jen podle názvu, nepatří do soustavy soudů podle zákona o soudech a soudcích, a není orgánem veřejné moci. Má povahu odborné organizace zprostředkovávající služby pro osoby, které chtějí, aby rozhodce jejich právní vztah vyjasnil a napevno postavil. Charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůlí stran a její výsledek je činností narovnávající ve smyslu § 585 obč. zák. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřily. Rozhodčí nález nevydává rozhodčí soud, ale rozhodci. Je vynutitelný z důvodu vynutitelnosti závazku, který byl rozhodcem v zastoupení stran uzavřen. Z tohoto pohledu Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky není v řízení o ústavní stížnosti pasivně legitimován, není orgánem veřejné moci, a tudíž ani jeho rozhodčí nálezy nemohou být rozhodnutím orgánu veřejné moci ve smyslu cit. ustanovení Ústavy a zákona“.

Takto by bylo možné pokračovat dále a dále. Dle našeho názoru zde dochází ke zcela správnému popření toho, že by rozhodčí soud, byť stálý, byl orgánem moci veřejné. Na druhé straně však dochází k hodnocení povahy rozhodčího řízení pohledem doktríny smluvní bez zohlednění oné skutečnosti, že vůle stran je zde pouze a jenom derivátem odvozeným z konkrétního právního předpisu³.

Nejvyšší soud České republiky se v některých rozhodnutích přihlásil v odůvodnění k názoru Ústavního soudu⁴ na povahu řízení. Ve většině otázek se však hodnocení vyhýbá. Po pravdě řečeno, vzhledem k povaze

---

³ K otázce vývoje a posunu vztahu právního předpisu a autonomie vůle na příkladu smlouvy srovnaj například ve starší české literatuře Zimmermann, M.A., Mezinárodní právo soukromé, Brno, 1933, s. 213 a násl. S odkazem na kritiku v Německu (v. Bar, Zitelmann, Unger), Francii (Pillet, Niboyet) i Velké Británii (Dicey). Sám Zimmermann se jednoznačně vyslovuje proti tomu, že smlouva by mohla existovat mimo zákonodárnou soustavu a jediným pramenem je vůle stran. Zdůrazňuje, že je velmi důležité, že starý rakouský občanský zákoník teorii autonomie integrálně nerecipoval, nýbrž jí přiznal jen subsidiární platnost. Podobně vysvětluje i slavný článek 1134 Code civil stanovící, že vůle smluvních stran je zákonem. Vůle stran nemůže být nikdy zákonem, tj. normativním předpisem spočívajícím na donucení. Velmi dobrý přehled nalezneme v Lando, O. Contracts, Volume III, Private International Law, International Encyclopedia of Comparative Law, s. 14 a násl. Zde lze nalézt přehled vývoje v jednotlivých zemích včetně analýzy některých přístupů, které ovlivnily hodnocení volby práva – viz. zejména odkazy na Batiffola a Ehrenzweiga Samozřejmě, zde se pohybujeme v řízení rozhodčím. Nicméně podstata problému, tj. vazba autonomie vůle a právní normy zůstává.

⁴ Viz například odůvodnění v rozhodnutí 33 Cdo 2675/2007.

řízení a řešeným otázkám ani není proč hodnotit podstatu tohoto řízení. S plným vědomím odlišnosti otázek, ke kterým se vyslovuje Nejvyšší soud České republiky, se domníváme, že přístup tohoto soudu spíše akcentuje doktrínu jurisdikční či smíšenou. Jednoznačně vyplývá „umístění“ rozhodčího řízení do rámce příslušných právních předpisů a vymezení autonomie vůle stran v mezích platných předpisů.

Podíváme-li se na odbornou literaturu, je většinový názor autorů zabývajících se rozhodčím řízením směřován ke kvalifikaci řízení pohledem doktríny jurisdikční či smíšené. Spíše výjimečně se objevují výslovní zastánci doktríny smluvní⁵.

Otázka zní, zda doktrinální pohled na rozhodčí řízení má zásadní vliv na řešení konkrétních otázek a institutů. Pokud ano, potom je třeba si také říci kterých. Dle našeho názoru se jedná o přístup ke kvalifikaci rozhodčí smlouvy, o postavení rozhodce a zdroj jeho pravomoci rozhodovat konkrétní spor, odpovědnost rozhodce, vztah mezi stranami smlouvy a rozhodcem, rozhodné práva pro jednotlivé vztahy a otázky, možnost dispozice s rozhodčím řízením přesahující hranice v procesním právu státu fóra (přesun sudiště do zahraničí tam, kde neexistuje žádný vztah se zahraničím, odsun procesních norem fóra nad rámec kogentních procesních norem atd.) až po koncepci rozhodčího nálezu.

2. VÝCHOZÍ TEORETICKÉ KONCEPCE

Literatura uvádí více teorií, které se věnují povaze rozhodčího řízení. Pro všechny z nich je společné to, že se zabývají vazbou státu a rozhodčího řízení a to s poukazem na roli státu na jedné straně a roli vůle stran na pozici druhé. Vazba mezi nimi tak představuje pro rozhodčí řízení ústřední bod úpravy a východisko pro další úvahy. Diametrálně odlišná řešení, k nimž často senáty docházejí při posuzování jednotlivých otázek, mají svůj základ právě v rozdílných teoretických východiscích..

V literatuře setkáváme s následujícími koncepcemi⁶:

- jurisdikční,
- smluvní,
- smíšenou a

---

⁵ Blíže srovnej Rozehnalová, N., *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008, s. 52 – 57.

⁶ S tímto členěním se ze setkat v publikaci Lew, J.D.M., *Applicable Law in International Commercial Arbitration*. New York: : Oceana Publications-Dobbs Ferry , 1978, s. 52 a násl.

- autonomní.

Jak již bylo uvedeno výše, každá z teorií řeší koncepčně jinak roli státu a jeho suverenity ve vztahu k mezinárodnímu rozhodčímu řízení. Představují současně rozdílné pozice: na jedné straně pomyslné čáry je to státně centristický pozitivistický pohled na mezinárodní rozhodčí řízení jako na systém alternativního řízení k řízení soudnímu a představujícímu systém odvozený od soudní moci státu, na druhé straně transnacionální systém představující soukromoprávní způsob řešení sporů zcela nezávislý na státu. Naposledy uvedenou doktrínu, která je charakteristická naprostým popíráním role státu, ponecháme pro malou praktičnost stranou.

Jurisdikční doktrína (judicial theory, jurisdictional theory) vychází z myšlenky uznání pravomoci státu kontrolovat a regulovat veškerá rozhodčí řízení (mezinárodní rozhodčí řízení) realizovaná v dosahu jurisdikce daného stát⁷. Rozhodčí řízení je považováno za geograficky vymezený a konkrétní právní normou určený způsob řešení sporů představující alternativu k řešení soudnímu. To se týká jak řízení tuzemského, tak i mezinárodního. Naposledy uvedené mezinárodní rozhodčí řízení je lokalizovatelné a rozhodující procesní účinky jsou odvozeny od konkrétního státu. Např. F. A. Mann⁸, jako významný zastánce této doktríny zdůrazňuje, že mezinárodní rozhodčí řízení odvozuje svou zákonnost a účinnost od určitého národního právního systému. Uvádí, že každý stát má právo regulovat a kontrolovat aktivity realizované na jeho teritoriu. Od národního systému práva je odvozena platnost rozhodčí smlouvy, národní právo vymezuje její účinky, pravomoc rozhodčího senátu rozhodnout spor a v neposlední řadě i účinky rozhodčího nálezu. Vliv má tato koncepce například na otázku imunit rozhodce – ty jsou stejné, jako mají při rozhodování soudci. Rozhodčí nález má tytéž účinky jako rozhodnutí soudu. Není nutná jeho confirmace soudem či jiný podobný proces. Je konečné a závazné. Pro určení povahy jednotlivých institutů rozhodčího práva je současně rozhodující jejich povaha jako institutů procesních. Potlačeny jsou prvky smluvní, zejména potom zásadní role rozhodčí smlouvy. Tento náhled se promítá do řady otázek. V souladu s touto koncepcí je sice přijímáno, že rozhodčí řízení a jeho možnost realizace má pro konkrétní rozhodovaný případ svůj původ v dohodě stran. Současně však rozhodující pro realizaci řízení je ta skutečnost, že možnost konat toto řízení, ustanovení rozhodců, účinky arbitrážní smlouvy, pravomoc rozhodců, vykonatelnost rozhodčího nálezu, atd. se opírají o právní řád určitého státu. Tedy o autoritu určitého státu. Ony žádoucí účinky rozhodčího řízení, které je odlišují od například pouhé mediace, neexistují mimo konkrétní

---

⁷ Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kroll, S. *Comparative International Commercial Arbitration*. Dordrecht: Kluwer Law International, 2003.

⁸ Mann, F.A. *Lex facit arbitrum*, in *International Arbitration: Liber Amicorum for Martin Domke*,

právní řád, nejsou dány jen dohodou stran. Jak uvádí například Bělohlávek, tato teorie vychází z toho, „že rozhodčí řízení je řízení sporné a rozhodci vykonávají rozhodovací pravomoc s tím, že tito řeší spor cestou nalézáni práva na základě pravomoci delegované státem, a nikoli dohodou stran“⁹. Rozhodce získává autoritu jednat na základě konkrétního právního řádu. V mezinárodním rozměru znamená tato koncepce vazbu rozhodce na stát jeho působení. Rozhodci mají své fórum. Rozdíl mezi postavením soudce a rozhodce je potom ten, že zatímco soudce odvozuje své ustanovení a autoritu přímo od státu, rozhodce odvozuje svou autoritu od státu, avšak jeho nominace je záležitostí stran. Důsledky této koncepce se promítají na příklad do určení práva rozhodného pro řešení merita sporu, kde nemají rozhodci větší volnost než mají soudci. Pokud jde o procesní normy jsou samozřejmě vázáni stejně jako soudci procesními normami fóra. Ty potom určují míru volnosti stran či rozhodců. Jsou současně povinni respektovat veřejný pořádek místa zasedání rozhodčího senátu. Literatura uvádí, že nejčastěji se dnes setkáváme s touto koncepcí v bývalých socialistických státech¹⁰.

K zastáncům této koncepce patří v České republice například Z. Kučera, K. Růžička. Spíše k ní se – dle svých slov – přiklání A.J. Bělohlávek.

Smluvní doktrína (contractual theory) ve své klasické podobě uznává pouze smlouvu a autonomii stran vůbec za základ rozhodčího řízení. Rozhodčí řízení má svůj původ v rozhodčí smlouvě a jeho realizace je závislá na vůli stran. Strany samy mají rozhodující vliv na charakter arbitráže (ad hoc či institucionální), výběr rozhodců, místo řešení sporu, dobu řešení sporu, pravidla řízení. Jsou způsobilé rovněž „denacionalizovat“ mezinárodní rozhodčí řízení. V této koncepci se odráží zásada „arbitr nihil extra compromissum facere potest“. Rozhodčí nález má v klasické koncepci rovněž smluvní povahu a jeho původ je odvozen z rozhodčí smlouvy. Nicméně je třeba poznamenat, že moderní verze této doktríny se vyjadřují pouze ke smluvní povaze rozhodčího řízení a rozhodčí nález nehodnotí. Protagonisté této koncepce odmítají rozhodující vlivu státu na arbitráž. Zdůrazňují volní složku: strany dobrovolně uzavřely smlouvu (zásadní vliv zásady pacta sunt servanda), dobrovolně se rozhodly svůj spor předložit arbitráži, dobrovolně souhlasí (ovšem předem), že rozhodčí nález splní. Proto také pro řízení samotné je rozhodující vůle stran. V případě nedobrovolného nesplnění je nahlíženo na rozhodčí nález jako na smlouvu, která je vykonatelná soudem. Z pohledu této koncepce má stát jen velmi malý vliv na rozhodčí smlouvu, řízení či nález. Národní

---

⁹ Bělohlávek A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, Praha:C.H.Beck, 2004.

¹⁰ Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kroll, S. Comparative International Commercial Arbitration. Dordrecht: Kluwer International, 2003. Ke koncepcím zejména od s. 77.

rozhodčí právo jen vyplňuje mezery v rozhodčí smlouvě, příp. má vliv na některé otázky jako je uplatnění veřejného pořádku či arbitrabilitu sporu. Toto vše se samozřejmě projevuje i v mezinárodním rozměru tím, že rozhodci nemají své fórum a žádné národní právo si nemůže osobovat své kontrolní zásahy (na příklad formou zrušení rozhodčího nálezu). U některých zastánců vede až k teorii tzv. delokalizované arbitráže a zcela opomíjí jakýkoli vliv národního práva. Strany či i rozhodci mají širokou až dle některých zastánců této koncepce neomezenou volnost v určování práva pro všechny složky procesu, tj. jak pro normy procesní, tak i pro normy dopadající na meritum sporu. Zastáncem v České republice je P. Raban¹¹. Česká literatura přinesla poměrně bohatou diskusi k této doktríně zejména po vydání výše uvedeného usnesení Ústavního soudu (Bělohávek¹², Růžička¹³, Pecha¹⁴, Raban).

Doktrína smíšená (mixed theory) se snaží odstranit koncepční slabiny doktrín jurisdikční a smluvní. I když v této souvislosti bývá uvedeno, že namísto řešení problému tento jen popisuje. Z čeho tato doktrína vychází? Pro svou existenci vyžaduje rozhodčí řízení spolupůsobení dvou prvků: vůle stran podřídit spor řešení před rozhodci a vůle státu propůjčit rozhodčímu řízení stejné účinky jako má rozhodnutí soudu. Je tudíž pochopitelné, že se objevila i další koncepce, která se snaží o zmírnění protikladů obou krajních doktrín a odrážející spolupůsobení obou prvků – autonomie vůle stran a vlivu státu na rozhodčí řízení. Její počátek je spojován se jménem G. Sauser-Halla¹⁵. Uvedl, že arbitráž nemůže stát mimo právní systém. Musí existovat nějaké právo, které bude určovat možnost konání arbitráže, platnost rozhodčí smlouvy a účinky rozhodčího nálezu. Současně však je neopomenutelné, že arbitráž má svůj původ v soukromoprávní smlouvě. Vůle uzavřít smlouvu, vybrat si osoby rozhodující spor, ovlivnit průběh řízení, to vše je ve výlučném působení vůle stran. Oba prvky jsou současně v arbitráži neoddělitelně spojeny a jen jejich spojení jí dodává určitou podobu. Podobně také A. Redfern a M. Hunter popsali mezinárodní rozhodčí řízení jako „proces, který začíná

---

¹¹ Dovojujeme z celkového vyznění publikace Raban, P., Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí, Praha: C.H.Beck, 2004.

¹² Bělohávek A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, Praha:C.H.Beck, 2004.

¹³ Růžička, K., K otázce právní povahy rozhodčího řízení, Bulletin advokacie, 2003, č. 5, s. 32 a násl. Růžička, K., Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, s. 23 a násl.

¹⁴ Pecha, R., K právní povaze rozhodčích nálezů, Bulletin advokacie, 2003, č. 5, s. 42 a násl.

¹⁵ Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kroll, S. Comparative International Commercial Arbitration. Dordrecht: Kluwer International, 2003, s. 78-80.

*soukromoprávní smlouvou a končí závazným rozhodnutím, které může být i nuceně vykonáno*¹⁶. Důsledkem této koncepce je existence silné vazby k místu konání řízení. Nicméně však ne vazby nepřekonatelné. Silný vliv má i dohoda stran, rozhodčí smlouva, se kterou je nutné zacházet jako se smlouvou. Řízení je regulováno vůlí stran v mezích procesních norem fóra. Je tak předmětem procesních norem určitého státu. Právo rozhodné je vybíráno rovněž v mezích norem mezinárodního práva soukromého fóra.

3. STANOVISKO AUTORA

Pro zaujmutí našeho stanoviska je třeba připomenout mimo jiné i naše vnímání rozhodčího řízení vnitrostátního a mezinárodního.

Rozhodčí řízení (arbitráž) lze vymezit jako „dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu soudu (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí.“

Základními podmínkami realizace rozhodčího řízení jsou **A. přípustnost projednání sporu v tomto řízení z pohledu dotčených právních řádů**¹⁷ a **B. platná dohoda stran o podřízení řešení sporu rozhodcům.**

I když ustanovení rozhodce či rozhodčího senátu má soukromoprávní charakter a řízení je možné realizovat jen na základě existující dohody stran, vlastní řízení si zachovává svou veřejnoprávní povahu. Řízení samo je řízením sporným a rozhodci vykonávají svou rozhodovací pravomoc na základě pravomoci obecně delegované státem, nikoli na základě pouhé vůle stran zhmotněné ve smlouvě. Možnost daná stranám přenést pravomoc ze soudů obecných na rozhodce je nejen omezena, ale i současně vymezena zákonem. Stát pravidelně realizuje (i když omezeně a pravidelně na návrh strany) své kontrolní pravomoci vůči rozhodčímu řízení. Rovněž napomáhá přes státní soudy tam, kde rozhodci nemohou určité úkony vykonat. Rozhodčímu nálezu přiznává při splnění vymezených podmínek

---

¹⁶ Redfern, A., Hunter, M., *Law and Practise of International Commercial Arbitration*, London: Sweet and Maxwell, 1986, s.7

¹⁷ V mezinárodním rozhodčím řízení jsou dotčenými právními řády obvykle právní řád místa realizace rozhodčího řízení (který je předvídatelný, pokud nedojde k tzv. delokalizaci) a právní řád místa nuceného výkonu rozhodčího nálezu (který se může měnit v závislosti na tom, kde se nachází majetek povinného, resp. v případě existence vícera takových míst, kde se rozhodne oprávněný podat návrh na exekuci). Toto tvrzení je však relativní natolik, nakolik mají strany či rozhodci zájem využít spolupůsobení moci veřejné v daném místě (jmenování rozhodce, provedení úkonu, který rozhodci z povahy věci provést nemohou, nucený výkon rozhodčího nálezu), případně využít jiných institutů jako je podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu nebo v některých právních úpravách potvrzení nálezu rozhodců soudem a jeho včlenění do rozhodnutí soudního.

stejně účinky jako soudnímu rozhodnutí. Rozhodčí nález je exekucí titulem stejně jako soudní rozhodnutí. Dispozice s řízením, které mají strany, nejsou neomezené.

Rozhodčí řízení vnitrostátní i mezinárodní je vytvářeno kumulativním působením tří složek:

- autonomie vůle účastníků řízení a rozhodců,
- procesní garance státu jak vůči řízení samému, tak vůči jeho výsledku, tj. rozhodčímu nálezu,
- spolupůsobení obecných soudů projevující se jednak ve funkcích pomocných (náhradní jmenování rozhodců, odvolávání rozhodců, výslech svědka atd.) , jednak ve funkcích kontrolních (zrušení rozhodčího nálezu, uznání a výkon rozhodčího nálezu atd.

Kumulativním působením těchto složek se liší rozhodčí řízení jak od řízení před soudy obecnými (omezenost vlivu vůle stran či rozhodujícího orgánu), tak od alternativních způsobů řešení sporů (neexistence procesních garancí státu či spolupůsobení obecných soudů).

Řešení jednotlivých otázek nastolených v rámci přijetí určité úpravy rozhodčího řízení, proporce mezi autonomií vůle stran a rozhodců na jedné straně a spolupůsobením obecných (státních) soudů na straně druhé, jsou zejména v oblasti mezinárodního rozhodčího řízení citlivé. Národní úpravy vykazují tendence jak ke zvýšení vlivu obecných soudů na rozhodčí řízení, příp. judicializaci rozhodčího řízení, tak i snahu o větší autonomii tohoto řízení. Vyrovnanost obou složek rozhoduje i o tom, zda se konkrétní stát stane či nestane oblíbeným sudištěm.

4. ZÁVĚR

V českém právu byla rozvinuta široká diskuse týkající se rozhodčího řízení. Posun od stávajícího vnímání v rámci jurisdikční doktríny, příp. smíšené doktríny, znamenal vydání řady usnesení Ústavního soudu, v nichž se tento vyslovil k otázkám rozhodčího řízení. Pro demonstraci uvádíme alespoň dvě z nich v závěrečné pasáži této kapitoly. Zde znovu zaznělo konstatování o existenci smluvního vztahu mezi stranami a rozhodci včetně odmítnutí pojmání rozhodce jako orgánu moci veřejné. Stejně jako v prvých usneseních v roce 2002 není otázka existence smluvního vztahu blíže objasněna. K této otázce se znovu vrátíme v kapitole o rozhodcích.

Náš názor na tuto otázku je jiný. Tak, jak to promítáme dále do povahy rozhodčí smlouvy či upozorňujeme na tento problém v souvislosti se souvisejícími otázkami typu rozhodného práva, zastává autor této publikace doktrínu smíšenou. Důvodem je skutečnost, že tato akcentuje oba pilíře rozhodčího řízení – zákon, který vůbec dává rozhodčímu řízení účinky jiné

než je pouhé soukromoprávní narovnání, a smlouvu, která zakládá pravomoc soukromých osob pro konkrétní případ rozhodnout spor.

Literature:

- Bělohávek A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář, Praha:C.H.Beck, 2004.
- Lando, O. Contracts, Volume III, Private International Law, International Encyclopedia of Comparative Law, Tubingen: J.C.B.Mohr (Paul Siebeck), 1976.
- Lew, J.D.M., Applicable Law in International Commercial Arbitration, New York: Oceana Publications-Dobbs Ferry, 1978.
- Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kroll, S. Comparative International Commercial Arbitration. Dordrecht: Kluwer Law International, 2003.
- Mann, F.A. Lex facit arbitrum, in International Arbitration: Liber Amicorum for Martin Domke,
- Pecha, R., K právní povaze rozhodčích nálezů, Bulletin advokacie, 2003, č. 5.
- Raban, P., Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí, Praha: C.H.Beck, 2004.
- Redfern, A., Hunter, M., Law and Practise of International Commercial Arbitration, London: Sweet and Maxwell, 1986.
- Rozehnalová, N., Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008.
- Zimmermann, M.A., Mezinárodní právo soukromé, Brno, 1933.
- or, M. et al: Name, Town: publisher, year of publishing, number of pages, ISBN

Contact – email

1860@law.muni.cz